

Mäetööstus: õnn või
needus?

Euroopa naftaettevõtete keskkonnamõjud

Enamiku eurooplaste jaoks on gaasi ja nafta kasutamine osa igapäevaelust. Maagaasi kasutatakse kütmiseks, toidutegemiseks ja elektritootmiseks. Nafta on vajalik peaaegu kõigi autode, veoautode, lennukite ja laevade kütuste tootmiseks.

Gaasi põletamine Nigeri jõe deltas
© Elaine Gilligan

Vaal Sahhalini saare lähedal.
© Sakhalin Environment Watch

Shelli naftareostus Ogonimaal Nigeri jõe deltas.
© Alison Dilworth/FoE

Shell, BP, Total ja ENI (Agip)

Peamised Euroopa Liidust pärit naftaettevõtted on Shell, BP, Total ja ENI (Agip). Peaaegu igas naftat ja gaasi tootvas maailma riigis tegutseb mõni neist ettevõtetest. 2006. aastal olid nende majandusnäitajad jalustrabavad – kogukäive 870 miljardit USA dollarit ja kogukasum 74 miljardit USD. Käibe poolest on Shell maailma suurimate ettevõtete hulgas kolmandal, BP neljandal, Total kümnendal ning ENI 26. kohal.

Nende ettevõtete põhiülesanne on otsida naftat/gaasi, seda maa seest ammutada, juhtida see torujuhtmete või naftatankerite abil rafineerimistehastesse, rafineerida see (petrooleumiks, bensiiniks, diisliks vms) ning maha müüa. Kõik need ettevõtted on kohustunud seda kõike tegutsema inimlikul ja keskkonna seisukohast vastutustundlikul viisil, sealhulgas ka arengumaades. Ent reaalsus võib sellest eesmärgist erineda. Näiteks Shell on aastatega põhjustanud tohutu naftareostuse Nigeerias ning pole selle tagajärgedega tegelenud; Total toetab endiselt Birma militaarset huntat, mis on aastakümneid ulatuslikult inimõigusi rikkunud.

Kliimamuutused

Need neli Euroopa naftaettevõtet põhjustavad ka suures mahus kliimamuutusi. Näiteks 2006. aastal oli Shelli kasvuhoonegaaside heitkogus suurem kui Austria, Portugali ja Ungari omad kokku.

Suur osa kasvuhoonegaasist tuleneb nafta ammutamisel eralduva gaasi põletamisest selle asemel, et gaas koguda ja müüa. Total ja ENI väidavad, et 2006. aastal tulenes koguni 28% nende kasvuhoonegaaside heitkogusest nafta ammutamisel eralduva gaasi põletamisest. Kõik naftaettevõtted on võtnud eesmärgiks vähendada nafta ammutamisel eralduva gaasi põletamist, ent seni ei ole eriti palju korda saadetud. Total soovib 2012. aastaks seda kogust vähendada 50% võrra. Shell soovib Nigeerias selle kahjuliku tegevuse lõpetada 2009. aasta lõpuks, kusjuures Nigeeria valitsus on teatanud, et nafta ammutamisel eralduva gaasi põletamine tuleks lõpetada juba 2008. aastal. ENI ei ole seadnud kindlat eesmärki ning BP väidab, et ta ei põleta enam gaasi suures koguses. Konservatiivse hinnangu kohaselt oli 2006. aastal nende nelja ettevõtte poolt nafta ammutamisel eralduva gaasi põletamise maht võrdne 16 miljoni Euroopa auto poolt tekitatud kasvuhoonegaaside aastase heitkogusega.

Suundumus: nafta otsimine põlisaladelt

Tõestatud tarbevarude põhjal hindab BP, et praeguse hinnataseme ja tarbimise puhul jätkub naftat veidi enam kui 45 aastaks. Tänapäeval uurivad naftaettevõtted viise, kuidas jõuda keerulisemalt ligipääsetavate naftavarudeni, võttes sageli tõsiseid keskkonnariske.

Näiteks on Shell juhtiv ettevõtte, mis uurib viise, kuidas suurendada naftatootmist õliliivast Kanadas Alberta provintsis. Nafta ammutamine liivast nõuab tohutut energiat: võrreldes tavapärase naftatootmisega oleks seal kasvuhoonegaaside heitkogus kolmekordne. Lisaks avaldab kaevandamine suurt negatiivset mõju ümbritsevatele märgaladele, metsadele, loomastikule ja põlisrahvastele.

SKAALA

PÕHJUSED JA SÜÜDLASED

MÄETÖÖSTUS	KATASTROOFID	BIOLOOGILINE MITMEKESISUS
SUURED KESKKONNAMÕJUD	GLOBALNE	NAFTA JA GAAS VESI

SKAALA

Teine näide on nafta- ja gaasiprojekt Sahhalin II Venemaa Kaug-Idas. See projekt ähvardab Vaikse ookeani lääneosas ligikaudu sadat allesjäänud hallvaala, kus on üks ohustatumaid populatsioone maakeral. 2005. aasta veebruaris leidis sõltumatute teadlaste paneel, et „praegused ja kavandatavad ulatuslik avamere nafta- ja gaasitööstus võib saada nende populatsioonile hukatuslikuks”. 800 kilomeetri pikkused Sahhalin II torujuhtmed kulgevad ohtlikult üle tuhatkonna jõe, mis on saare kalatööstuse (peamiselt lõhepüügi) ja kohalike elanike peamine sissetulekuallikas. Selles projektis osalevad Shell ja Hollandi kommertspank ABN Amro.

Naftatootmine arengumaades

Euroopa naftafirmad tegutsevad ka arengumaades, kus tööjõudu, sotsiaalküsimusi, inimõigusi ja keskkond käsitlevad seadused on reeglina leebemad. Rafineerimistehased töötavad sageli kütteõlil, reostades õhku, mida ümbruskonnas asuvad kogukonnad peavad hingama. Enamik rafineerimistehaseid lääneriikides töötab puhtama gaasiga. Naftareostus Euroopas tõmbab rohkem tähelepanu kui sarnane juhtum mõnel arengumaal. Pealegi ei põhjusta arengumaades sotsiaalseid ja keskkonnaprobleeme üksnes naftaettevõtete igapäevane toimetamine. Paljudes riikides on naftaettevõtted jätnud endast maha toksilisi jäätmeid, mida ei ole siiani vaevunud likvideerima.

MÕJUD

Shelli pärand: naftareostused Nigeri jõe deltas

Naftareostused, mille on peamiselt põhjustanud Shelli tegevus, on rikkunud Nigeri jõe delta rikkaliku ökosüsteemi. Nigeeria teadlaste ja Rahvusvahelise Looduse ja Loodusvarade Kaitse Ühingu (IUCN) CEESP-komisjoni hiljutises aruandes tehti järeldus, et „viimase 50 aasta jooksul on Nigeri jõe delta ökosüsteemi sattunud hinnanguliselt 1,5 miljonit tonni naftat, mis on 50 korda suurem kogus kui Exxon Valdezi naftareostus Alaskal 1989. aastal”. Rikutud on joogivett, kalad on surnud ning talunikud on kaotanud oma sissetuleku, sest pinnas on hävitatud. Kõigist viimase 40 aasta reostustest on suurema osa põhjustanud vananenud seadmed ja töötajate hooletus. Uute reostuste puhul väidab Shell aina, et enamik neist on sabotaaži tagajärg. See on vaid osaliselt õige, sest Shell pole eriti tegelenud torujuhtmete ja muu infrastruktuuri ajakohastamisega. Naftareostust puhastatakse väga pealiskaudselt ja palju naftat jäetakse koristamata.

NÄITED

Naftafirmad peaksid tagama, et kaevandusprojektidel on "sotsiaalne luba" tegutseda (sh kohalike kogukondade eelnev ja teadlik nõusolek) ning et rakendatakse parimaid keskkonnatavasid.

Eelnev ja teadlik nõusolek tähendab, et kohalike kogukondadega (sealhulgas naistega) on loodud võrdne ja austav suhe. Eelduseks on see, et austatakse kohalike kogukondade õigust nende maale ja ressurssidele, samuti ei tohi kedagi millekski sundida ega kellegagi manipuleerida. 'Eelnev' tähendab, et kohalike kogukondadega tuleks enne kavandatavat tegevust konsulteerida. 'Teadlik' tähendab, et kavandatud tegevused on täielikult avalikustatud juurdepääsetavas ja arusaadavas vormis. 'Nõusolek' tähendab kavandatavate tegevuste heakskiitmist kohaliku kogukonna poolt.

NÕUDMISED

Meie nõudmised

Naftafirmad peaks lõpetama keskkonna kahjustamise ning inimeste elu rikkumise kogu maailmas. Kõik uued projektid, millele kohalikud kogukonnad ei ole andnud eelnevat ja teadlikku nõusolekut, tuleks peatada.

Euroopa Liidu liikmesriigid, Euroopa Komisjon ja rahvusvahelised finantsinstitutsioonid peaksid lõpetama välisabi andmise ja teiste avaliku sektori ressursside eraldamise ülisuuri kasumeid teenivate naftafirmadele. Kommertspangad ja pensionifondid peaksid lõpetama fossiilkütuste kaevandamise projektidesse investeerimise.

Euroopa Liidust pärit ettevõtted peaksid koheselt lõpetama nafta ammutamisel eralduva gaasi põletamise.

Infoallikad: <http://priceofoil.org> | www.oilwatch.org/index.php?lang=en | Fortune Global 500 of companies 2007 | Sustainability reports 2006 Shell, BP, Total and ENI | BP, statistics oil consumption and proven oil reserves, 2007 | Pembina Institute, report 'The Environmental Implications of Canada's Oil Sands Rush', 2005 | IUCN, report of Independent Scientific Review Panel of Sakhalin Project, 2005 | Nigerian scientists and IUCN CEESP-commission, report 'Niger Delta Natural Resource Damage Assessment and Restoration Project', 2006

LISAINFO

Teabeleht on valminud Euroopa Liidu finantstoel. Selle sisu eest vastutavad vabaühendused Friends of the Earth Europe, Friends of the Earth Netherlands, Friends of the Earth France ja CEE Bankwatch ning neid ei saa käsitleda Euroopa Liidu ametlike seisukohtadena.

KONTAKT